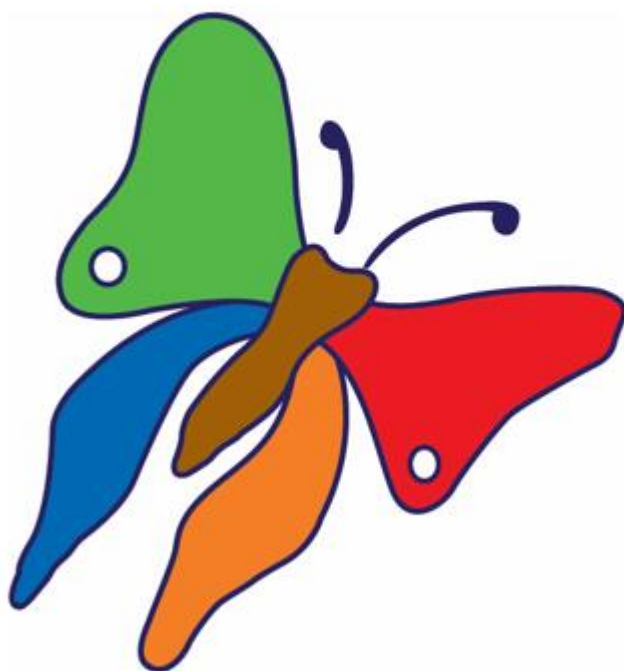

1 OKTOBER 2020

PBS-plan

DE VLINDERAKKER – ONDERWIJS
EN KINDEROPVANG

Inhoud

Hoofdstuk 1: PBS	3
1.1 Wat is PBS?	3
Van waarden naar gedrag	3
Beloningssysteem.....	4
Resultaten	4
Hoofdstuk 2: Visie en Kernwaarden.....	5
2.1 Waar staat onze school voor?	5
2.2 Kernwaarden	5
Hoofdstuk 3: Handelingswijze van het team	6
3.1 Piramide PBS	6
3.2 Gevolg van gedrag.....	7
Logische gevolgen bij gewenst gedrag.....	7
Logische gevolgen bij ongewenst gedrag	7
Registeren van gedragsincidenten.....	7
Hoofdstuk 4: Wat levert PBS op voor onze locatie?	8
Hoofdstuk 5: PBS in de praktijk.....	9
5.1 School:	9
Beloningssysteem.....	9
5.2 BSO/TSO:	11
5.3 Regels en afspraken	12
Een overzicht van de regels per ruimte:	12
Buiten spelen tijdens de pauze en verdeling materialen.....	12
Algemene afspraken op het schoolplein.....	12
Hoofdstuk 6: Sociaal veiligheidsprotocol PBS	14
6.1 Wetgeving Sociale Veiligheid: Pestpreventie SWPBS.	14
De definitie van pesten	14
Met dit sociale veiligheidsprotocol willen we:.....	14
6.2 Hoe ziet ons plan eruit?	15
PBS voor een stevig veilig schoolklimaat.	15
6.3 Beschrijving aanpak pestpreventie:	16
Stop	16
Loop.....	16
Praat	17
Algemeen	18

6.4 Actief toezicht houden	19
Bewegen.....	19
Rondkijken.....	19
Positief contact.....	19
Positieve bekrachtiging	20
Op team gericht, op basis van feiten besluiten nemen en optreden	20
6.5 Correcties	21
Aanpak ‘pester’ :	21
Registratie door het team	22
Analyse dataregistratie	22
6.6 Fase rood (externaliserend gedrag)	23
6.6 Schoolbrede interactie correctie.....	24
6.7 Aanpak in geval van pesten.....	25
Het monitoren van de sociale veiligheid van onze leerlingen	26
De samenwerking met ouders	26
De vertrouwenspersonen	26
De coördinatie van PBS en pestpreventie.....	27
Hoofdstuk 7: Tot slot.....	28
Bijlage 1	29
Jaaroverzicht	29
.....	29
Bijlage 2:	30
Toepassen van de PBS regels: Leerplein	30
Toepassen van de PBS regels: Kapstokken	31
Toepassen van de PBS regels: Schoolplein	32
Toepassen van de regels: Toiletten.....	33
Bijlage 3	33
Consequenties na een melding van pesten	33
Bijlage 3:	34
Registratie door het team	34

Figuur 1: Kernwaarden Vlinderakker PBS

Hoofdstuk 1: PBS

Sinds de heropening van de locatie in 2014, heeft de Vlinderakker gekozen voor PBS (Positive Behavior Support). In 2018 heeft de Vlinderakker opnieuw een verandering doorgebracht: Samenwijs de Vlinderakker is een locatie waarin de ontwikkeling van kinderen van 0 tot 12 jaar wordt gevolgd en gestimuleerd in hun persoonlijke ontwikkeling. Opvang en onderwijs werken nauw samen.

Om de werkwijze van PBS op Samenwijs de Vlinderakker helder en duidelijk in kaart te brengen, is dit document opgesteld. Aan het document hebben zowel teamleden (onderwijs en opvang) en ouders een evenredige bijdrage geleverd.

PBS staat voor Positive Behavior Support en is afgeleid van SWPBS (School Wide Positive Behaviour Support).

Het betekent letterlijk: Aanmoedigen/bevorderen van positief gedrag. In de praktijk staat het voor een schoolbrede aanpak, waarbij leerlingen maar ook teamleden, ouders en anderen betrokkenen, gestimuleerd worden zich positief te gedragen. De effecten hiervan zijn onder andere dat men zich veiliger voelt en beter presteert. Dit sluit naadloos aan bij de visie van de Vlinderakker: Met Elkaar Optimaal Ontwikkelen. Door te werken volgens PBS wordt een veilig en positief klimaat gecreëerd, waarin elk kind zich optimaal kan ontwikkelen.

1.1 Wat is PBS?

PBS is vanaf de jaren zeventig ontwikkeld door onder meer de Nederlands-Amerikaanse Annemieke Golly. De methode is in gebruik op 14.000 scholen in de VS. In Noorwegen wordt 1PBS momenteel breed uitgerold en de aantallen pilots en implementaties in IJsland, Denemarken, Turkije, Chili en Nederland nemen van jaar tot jaar verder toe.

Van waarden naar gedrag

De kern van PBS is een schoolbrede aanpak die begint met het gezamenlijk vaststellen van gedeelde basiswaarden. De Vlinderakker heeft destijds in samenspraak met teamleden onderwijs, opvang en ouders, gekozen voor: veiligheid, respect, verantwoordelijkheid en samenwerken en de vertaling naar adequaat gedrag. Voor alle ruimtes in en rondom de school worden deze gedragsverwachtingen systematisch positief bekrachtigd en visueel ondersteund. De gedragsverwachtingen worden regelmatig geoefend en herhaald, zodat leerlingen precies weten wat van hen wordt verwacht. Zo is het makkelijker om het gewenste gedrag te laten zien. Op deze wijze wordt er een positief leef- en ontwikkelingsklimaat gecreëerd waardoor elk kind optimaal kan profiteren van opvang en onderwijs.

1

APBS. (sd). www.apbs.org. Opgehaald van [apbs: https://www.apbs.org/](https://www.apbs.org/)
www.pbis.org. (sd). Opgehaald van <https://www.pbis.org/>

Beloningssysteem

Uit ervaringen van o.a. gedragstherapeuten, is gebleken dat het gedrag van kinderen en jongeren het beste is te beïnvloeden bij een verhouding van 4:1. Dat wil zeggen 4 complimenten tegen 1 correctie. Voor volwassenen geldt overigens een ratio van 8:1. Om het gewenste gedrag structureel aan te moedigen, ontwikkelt de school een beloningssysteem dat door alle volwassenen op school (lees locatie) wordt gebruikt, in samenwerking met de ouders. Het systeem bestaat uit verbale waardering, uit gebaren als een duim of een glimlach, en uit beloningskraaltjes. Het gewenste gedrag wordt bekrachtigd door de leerkracht in de klas, maar ook door de conciërge, overblijfskrachten en medewerkers van de opvang. De aandacht voor ongewenst gedrag wordt geminimaliseerd, (zie hiervoor de paragraaf resultaten). Een veilige, positieve leer- en ontwikkelomgeving staat centraal. Wanneer een leerling zich niet aan een gedragsverwachting houdt, volgt een consequentie. Voor zowel leerlingen als leerkrachten is duidelijk hoe die consequentie er uitziet, zie hiervoor paragraaf 6.5.

Resultaten

PBS is een aanpak voor alle leerlingen, met specifieke interventies voor kinderen die extra ondersteuning nodig hebben. Dit kan variëren van tijdelijke hulp op school tot professionele jeugdzorg. De aanpak is gericht op de hele schoolomgeving. Wetenschappelijk onderzoek ² in de Verenigde Staten en Noorwegen heeft aangetoond dat PBS positieve effecten heeft op de leerprestaties en het welbevinden van kinderen, teamleden en ouders.

Leerlingen:

- voelen zich veiliger
- gedragen zich sociaalvaardiger
- vertonen minder probleemgedrag
- laten betere schoolprestaties zien
- worden minder vaak de klas uitgestuurd
- hebben daardoor meer effectieve leertijd
- worden minder vaak slachtoffer van fysiek of verbaal geweld
- voelen zich meer betrokken bij het leerproces

Teamleden:

- hebben meer plezier in hun werk
- zijn minder vaak ziek
- werken beter samen met ouders en jeugdzorg
- sturen minder vaak een leerling uit de les
- zien sneller dat er iets aan de hand is met een kind
- zijn beter in staat zorg-op-maat te geven aan risicoleerlingen

² <https://www.swpbs.nl/resultaten/wetenschappelijk-onderzoek>

Hoofdstuk 2: Visie en Kernwaarden

2.1 Waar staat onze school voor?

Onze school valt onder Stichting Samenwijs in de gemeente Hilvarenbeek. Binnen deze scholengemeenschap staan wij sterk voor de visie; samen leren, samen werken; Samenwijs.

Als locatie vinden wij het belangrijk dat kinderen zich met elkaar optimaal kunnen ontwikkelen. Een belangrijke voorwaarde om tot leren te komen is dat kinderen sociaal-emotioneel in balans zijn. Voorwaarden hiervoor zijn veiligheid en vertrouwen. We besteden als school ook veel aandacht aan omgangsvormen, omgang met regels, afspraken en sociale vaardigheden.

2.2 Kernwaarden

In schooljaar 2014-2015 zijn wij actief gestart met het PBS-traject. PBS staat voor Positieve Behavior Support oftewel; Goed gedrag kun je leren. Samen met ouders en partners van Samenwijs De Vlinderakker (directeur, leerkrachten, pedagogisch medewerkers en ouders) zijn er 4 kernwaarden bepaald. Vanuit deze kernwaarden worden de gedragsregels opgesteld.

Figuur 2: Kernwaarden Vlinderakker PBS

Deze kernwaarden staan centraal binnen de afspraken die wij middels PBS gemaakt hebben en uitdragen. Deze vlinder hangt duidelijk zichtbaar aan de wand op ons leerplein.

Deze kernwaarden vormen de basis voor het opstellen van gedragingen. In schooljaar 2014-2015 zijn we gestart met het leerplein en aangrenzende ruimtes zoals de kapstokken en gangen. Later hebben we ook op het schoolplein de PBS-methode toegepast.

Met de kinderen worden het gewenste gedrag geoefend. Het is namelijk heel belangrijk dat je weet wat er van je wordt verwacht: Hoe ziet het gewenste gedrag eruit en welke afspraken zijn daarbij belangrijk.

Hoofdstuk 3: Handelingswijze van het team

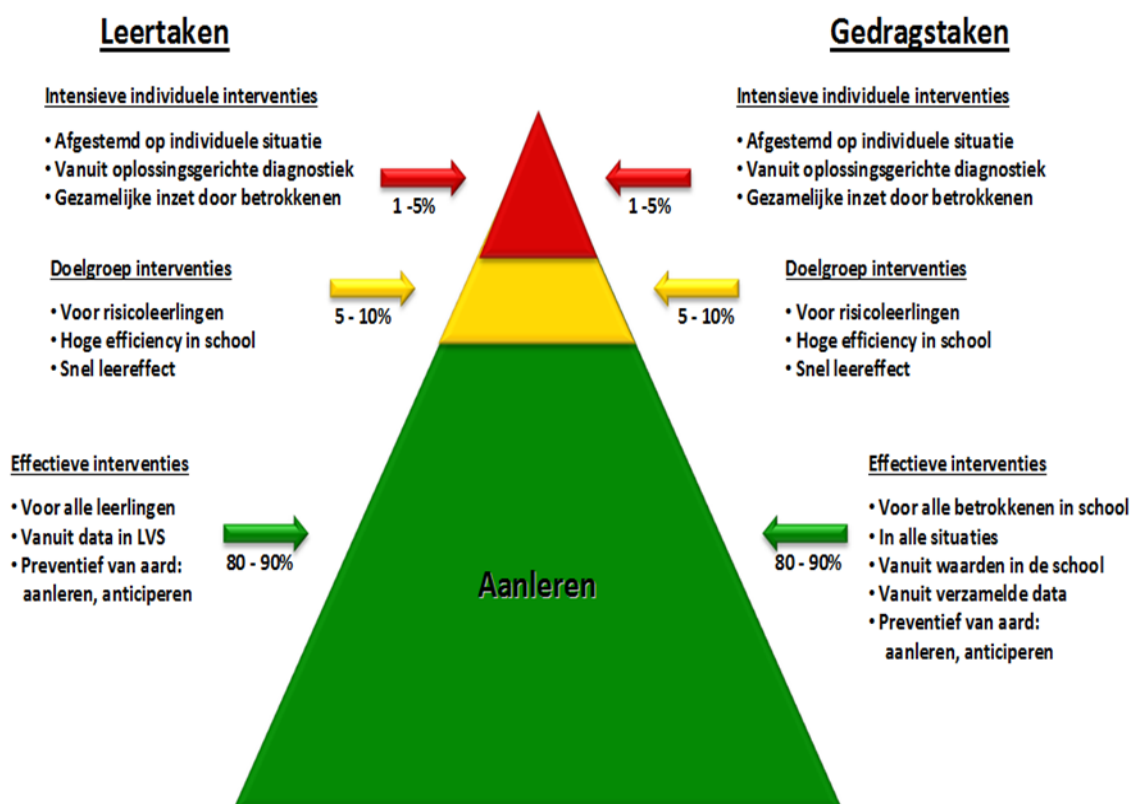
3.1 Piramide PBS

Op De Vlinderakker is een gedragsteam samengesteld.

Dit gedragsteam bestaat uit:

De directeur, de intern-begeleider, teamleden (vanuit onder-midden- en bovenbouw en opvang). Daarnaast heeft de school een werkgroep PBS waarin naast de directeur en teamleden onderwijs en opvang ook ouders vanuit opvang, onder-, midden, en bovenbouw zijn vertegenwoordigd. Samen werken we planmatig aan de juiste en adequate wijze van PBS.

Schoolbrede aanpak om succes op leer- en gedragsgebied bij leerlingen te bevorderen

Figuur 3: Blonk (2010), afgeleid van: www.pbis.org

3.2 Gevolg van gedrag

Logische gevolgen bij gewenst gedrag

Aan de start van het schooljaar werken we volgens een vast systeem van het belonen in één centrale ruimte (Zie jaaroverzicht in bijlage 1). Kinderen kunnen tijdens een schooldag, naast een verbaal compliment of een schouderklopje, kralen ontvangen als beloning van gewenst gedrag. Deze kraaltjes worden in de klas verzameld in een bewaarkoker. Als de kinderen samen met de klas tot een bepaald niveau zijn gekomen krijgen ze een kleine/of grote beloning. Deze beloningen zijn zelf door de kinderen opgesteld en variëren van langer of extra buitenspelen tot iets lekkers maken.

Logische gevolgen bij ongewenst gedrag

Bij ongewenst gedrag krijgt het kind een waarschuwing. De leerkracht voert een gesprek met het kind met de reactieprocedure PBS als uitgangspunt; Wat is de regel?

Na de eerste waarschuwing volgt een tweede kans en kan het kind laten zien hoe het wel moet.

Het voorbeeld van de leerkrachten (en de ouders thuis) is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar ruzies niet met geweld worden opgelost, maar uitgesproken. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders en de leerlingen wordt niet geaccepteerd. Leerkrachten horen duidelijk stelling in te nemen tegen dergelijke gedragingen

Registeren van gedragsincidenten

Een kernonderdeel van PBS is de systematische gedragsregistratie.

Gedragsincidenten en beloningskaarten voor goed gedrag worden geregistreerd en geanalyseerd zie paragraaf. Het PBS-team, bestaande uit teamleden, directie en ib, weet hierdoor precies wat er gebeurt op en rond de school en wie erbij betrokken zijn. Zo kan gericht actie worden ondernomen. Leerlingen met opvallend veel registraties worden door het PBS-team, extra in de gaten gehouden. In overleg met de leerkracht wordt bekeken welke ondersteuning nodig is. Op deze manier wordt snel ingegrepen en een risicovolle ontwikkeling voorkomen. De gegevens van het registratiesysteem worden gebruikt om gedrag te sturen op individueel niveau, op groepsniveau en op schoolniveau. Naast het PBS-team is er ook een werkgroep PBS. In deze werkgroep zijn teamleden vanuit opvang en onderwijs vertegenwoordigd evenals ouders vanuit opvang en onderwijs

Hoofdstuk 4: Wat levert PBS op voor onze locatie?

1. Een veilige locatie waar leerlingen positief benaderd worden en waar het voor leerlingen, teamleden en ouders duidelijk is welk gedrag gewenst is.
2. Iedereen in de locatie hanteert dezelfde gedragsregels.
3. Een toename van gewenst gedrag en een afname van ongewenst gedrag onder leerlingen, oa. een grotere taakgerichtheid en minder ordeverstoringen.
4. Een betere samenwerking tussen teamleden en tussen teamleden en ouders.
5. De effectieve leertijd van leerlingen neemt toe.
6. Een tijdige signalering van leerlingen die extra zorg nodig hebben, waardoor gepaste begeleiding snel gegeven kan worden.
7. De teamleden en andere medewerkers binnen de school weten hoe ze gewenst gedrag kunnen aanleren en hoe ze ongewenst gedrag kunnen ombuigen.
8. Er is minder ziekteverzuim onder leerkrachten en ze hebben meer plezier in hun werk.

Hoofdstuk 5: PBS in de praktijk

We passen PBS toe in verschillende ruimtes binnen de school, namelijk:

- Leerplein
- Kapstokken
- Schoolplein
- Toiletten
- Kledkamer van de gymzaal

Bij het toepassen van de regels in de praktijk op onze locatie maken we een klein onderscheid in: School, opvang, BSO/TSO. Dit heeft te maken met het verschil in schoolse situatie en vrije situatie.

Bij elke ruimte zijn regels opgesteld die passen bij de kernwaarden die we gezamenlijk gekozen hebben. Bij het opstellen van de regels zijn de leerlingen van de school actief betrokken. In alle klassen is gebrainstormd over mogelijke afspraken en hieruit zijn de 4 belangrijkste afspraken, gerelateerd aan de vier kernwaarden, gefilterd, visueel gemaakt en opgehangen in de betreffende ruimtes.

Ze zijn opgenomen als bijlage 2.

5.1 School:

Beloningssysteem

Bij PBS gaat het vooral om het belonen van gewenst gedrag. Wanneer we zien dat kinderen zich aan een regel houden kunnen ze een kraal verdienen. Deze kraal doen ze vervolgens in de klassenkoker, die voorzien is van groene en blauwe streepjes.

Figuur 4: Beloningssysteem voor de klas

Figuur 5: Beloningssysteem voor de school

Aan het begin van het schooljaar bespreken de leerkrachten met de klas voor welke beloningen er dat jaar gespaard gaat worden. Wanneer de kralen van een klas bij een streepje zijn, heeft de klas de afgesproken beloning verdiend. We maken een onderscheid tussen kleine beloningen (1^e, 3^e en 5^e streepje) en grote beloningen (2^e, 4^e en 6^e streepje).

Bij een kleine beloning kun je denken aan:

- Voorlezen bij ome Toon
- Vrij spelen bij de gymles
- 10 minuten langens buiten spelen

Bij een grote beloning kun je denken aan:

- De hele middag verkleed op school
- Film kijken
- Naar het speeltuintje

Daarnaast mag er bij elke klassenbeloning ook een tennisbal in de grote koker op het leerplein gedaan worden. Wanneer de tennisballen bij een streepje zijn hebben de kinderen van de hele school een schoolbeloning verdiend. De Vlinderraad wordt hierin betrokken. Als afgevaardigden van de leerlingen mogen zij hierin aangeven wat ze graag zien als een schoolbeloning. De uiteindelijke keuze en uitvoering ligt bij het team.

Bij een schoolbeloning kun je denken aan:

- Bioscoopmiddag
- Waterspelletjes
- Beautymiddag
- In Pyjama naar school

5.2 BSO/TSO:

Tijdens de buitenschoolse opvang en Tussenschoolse opvang zijn de kinderen nog steeds in dezelfde locatie. Dat betekent dat de regels ongemoeid blijven. De regels zijn terug te vertalen in normaal geldende gedragsregels en worden als zodanig ook gehanteerd; Ik loop rustig, ben beleefd en respectvol etc.

5.3 Regels en afspraken

Een overzicht van de regels per ruimte:

ruimte:	veiligheid	respect	samenwerken	Verantwoordelijkheid
Leerplein-kapstok- gangen	Ik loop rustig en houd het leerplein netjes.	Ik ben beleefd en aardig tegen anderen en accepteer een ander zoals hij/zij is.	Als ik samenwerk houd ik rekening met de omgeving en gebruik ik daarbij mijn fluisterstem.	Ik heb mijn spullen bij me, maak mijn opdrachten en vraag tijdig om hulp.
toilet	Ik was mijn handen na het plassen of poepen.	Ik laat anderen op het toilet met rust.	Ik laat het toilet netjes achter voor een ander en meld het als iets op is.	Ik blijf in mijn klas tijdens instructie of kring en ga meteen naar de klas na een poep of plas.
leestrap	Een tree van een trap wordt gebruikt om een boek op te pakken of met lezen je billen op te plakken.	We laten iedereen rustig kiezen en zorgen voor onbeschadigde boeken.	We helpen elkaar met zoeken en pakken van boeken.	We zorgen dat alle boeken weer netjes en op de juiste plaats staan.
kleedkamers	Ik leg mijn kleding netjes bij elkaar.	Ik blijf in mijn eigen kleedkamer en laar anderen in hun waarde.	Ik help een ander wanneer dat nodig is.	Ik heb mijn gymspullen bij me en ik neem na de gymles alles weer mee terug.
schoolplein	Ik gebruik de materialen en toestellen zoals het hoort.	Ik ben beleefd en aardig naar een ander.	Ik denk aan een ander en speel een spel sportief.	Ik houd mijn handen en voeten bij mijzelf.

Buiten spelen tijdens de pauze en verdeling materialen

Op onze school spelen de leerlingen van groep 1 t/m 8 van 10:15-10:30 uur buiten. Groep 1-2 speelt op het schoolplein van de opvang en groep 3 t/m 8 spelen op het grote schoolplein. In de pauzes surveilleren leerkrachten en stagiaires volgens een vast rooster (zie whiteboard teamkamer) op het schoolplein, zij dragen hierbij een hesje .

Algemene afspraken op het schoolplein

- Vanaf het speelhuisje is een plek waar je alleen rustig mag spelen. Rennen is hier niet toegestaan. Er staat een rode streep om deze zone te geven.
- Er mag gevoetbald worden. Hiervoor is een rooster dat zowel in de klas als op het raam hangt. Iedere groep heeft zijn eigen bal, deze wordt steeds zelf mee naar buiten en binnen genomen.
- Je mag alleen in de zandbak als er spullen/scheppen in liggen. Anders blijven we uit de zandbak.
- We spelen niet tussen de fietsen en gaan niet aan het hek/poort hangen.
- Binnen de poort loop je naast je fiets (fietsen en steppen is niet toegestaan).

- Tussen de middag is het schoolplein alleen toegankelijk voor kinderen die overblijven. Voor de andere kinderen is het schoolplein om 13:20 uur weer open (dan is er surveillance van iemand van het team).
- In de pauze lopen de surveillanten op het schoolplein. Ze houden **actief toezicht**. Zie paragraaf 'Actief toezicht houden' is een term die wordt gebruikt voor een bepaalde, uit verschillende onderdelen bestaande, methode van positieve bekrachtiging en gedragsbeheersing.

Hoofdstuk 6: Sociaal veiligheidsprotocol PBS

6.1 Wetgeving Sociale Veiligheid: Pestpreventie SWPBS.

Vanaf 1 augustus 2015 moet elke school verplicht beschikken over een pestprotocol, waarin een structurele en schoolbrede aanpak voor pesten beschreven staat. In dit plan moet in ieder geval opgenomen worden dat de school:

- een anti-pestprogramma hanteert, dat voldoet aan de criteria van het ministerie; [Ons protocol is te vinden.....](#)
- de sociale veiligheid van leerlingen op school monitort;
- er zorg voor draagt dat leerlingen, leraren en ouders een beroep kunnen doen op een vertrouwenspersoon;
- er zorg voor draagt dat bij één persoon tenminste de volgende taken zijn belegd: - het coördineren van het anti-pestbeleid, en - de belangenbehartiging in het kader van pesten.

Het wordt dus voor scholen wettelijk verplicht om een schoolbrede aanpak te bieden voor de sociale en fysieke veiligheid van leerlingen. De inspectie houdt hier toezicht op.

De definitie van pesten

De Wetgeving Sociale Veiligheid op school (april 2014) definieert pesten als een vorm van agressief gedrag, waarbij een betrekkelijk machteloze persoon wordt aangevallen, vernederd of buitengesloten door één of meerdere individuen.

Pesten heeft drie kenmerken:

1. Het is intentioneel
2. Het vindt herhaaldelijk en over een langere periode plaats
3. Er is een machtsverschil tussen dader en slachtoffer.

Er is sprake van pesten wanneer iemand herhaaldelijk of een lange tijd schade ondervindt door bewust handelen van één of meerdere leerlingen. Er is hierbij een duidelijke daderrol en een slachtofferrol. Ook de rol van de 'meelopers' of omstanders wordt bij de pestpreventie binnen SWPBS heel belangrijk gevonden.

Met dit sociale veiligheidsprotocol willen we:

- Een schoolklimaat creëren waarin pesten door het complete team eenduidig als ongewenst gedrag wordt aangemerkt.
- Onderschrijven dat ook toeschouwers (omstanders) en 'mede-weters' een belangrijke rol in het pestproces vervullen.
- Onderkennen dat er voor zowel slachtoffer als dader hulp geboden moet worden.

6.2 Hoe ziet ons plan eruit?

- Met PBS als middel, investeren we in een stevig veilig schoolklimaat.
- De sociale veiligheidslessen zijn hierin opgenomen.
- Het anti-pest programma wordt ingezet wanneer PBS en de preventie aanpak niet meer voldoende is.

PBS voor een stevig veilig schoolklimaat.

Met alle leerlingen en groepen nemen we de waarden en daaruit voortvloeiende gedragsverwachtingen van de school door bij de start van het schooljaar. Deze worden behalve uitvoerig besproken, ook met alle leerlingen geoefend. Zo weten de leerlingen welk gewenst gedrag van hen verwacht wordt in welke ruimte en deze gedragsverwachtingen zijn in die ruimte ook zichtbaar. In het begin van het schooljaar wordt positief sociaal gedrag extra bekrachtigd door complimenten en het beloningssysteem, op onze school is dit het geven van kralen. Kernelement hierbij is dat alle leerlingen het verschil tussen respectvol en respectloos gedrag weten!

Bij het onderdeel pestpreventie binnen SWPBS hoort een lessenserie. Deze hangt samen met de groepsvorming volgens het proces van forming, storming, norming en performing. De eerste weken zijn cruciaal in de groepsvorming.

Wij noemen dit : De gouden weken”³; We bedoelen hiermee dat wanneer we op sociaal-emotioneel gedrag goed investeren in deze periode, we daar het groepsproces echt positief vorm kunnen geven.

In Pestpreventie PBS wordt pestgedrag vergeleken met een brandende kaars. Zoals de kaars heeft zuurstof nodig om te branden, heeft pestgedrag aandacht nodig om aan te houden. De pestpreventielessen sluiten naadloos aan bij de interventies op het eerste, groene niveau van de PBS-piramide, welke in dit PBS-plan staan omschreven. Met deze preventieve pestaanpak leren wij alle leerlingen hoe de aandacht van pestgedrag weggehaald kan worden

Deze interventie wordt niet alleen aangeleerd, maar ook geoefend en bekrachtigd.

³ Bijleveld, B. (2014). *De gouden weken, Groepsvorming en Ouderbetrokkenheid*. Assen: Eduforce, Koninklijke Van Gorcum.

6.3 Beschrijving aanpak pestpreventie:

Het pestpreventieprogramma PBS bestaat uit vaste lessen welke voor elke bouw zijn uitgewerkt. Hierin wordt de reactieketen '**stop, loop, praat**' aangeleerd, zoals eerder al besproken, en geoefend met de hele klas.

Figuur 6: poster preventieprogramma PBS

Er is daarbij aandacht voor het weghalen van de aandacht voor pesten. De leerlingen leren ook hoe zij moeten reageren wanneer tegen hen 'Stop' gezegd wordt door een ander. Er wordt geoefend met specifieke situaties waarin deze procedure wel of juist niet gepast is. Door veel met de leerlingen te oefenen willen wij bereiken dat de reactieketen een automatisme voor hen wordt. Voor de hogere groepen is er een extra les, specifiek gericht op pesten via de social media.

Stop

Bij 'Stop' wordt een handgebaar gebruikt waarbij de zijkant van de bovenste hand op de vlakke hand wordt geslagen. Daarbij wordt de adem laag gebracht en stevig 'Stop' gezegd. De leerlingen leren in de pestpreventielessen hoe zij dit kunnen doen. Er wordt aandacht besteed aan stevig staan, stevig stop zeggen en het goede handgebaar. Wanneer dit niet het gewenste effect heeft en het pesten gaat door, leren we de leerlingen door te gaan naar de tweede stap:

Loop

Hierbij is het vooral de bedoeling de aandacht voor het pesten weg te halen, net als de kaars waar geen zuurstof meer voor is, zodat het ongewenste gedrag stopt. We leren de leerlingen stevig staan, met de adem in hun buik, kin is recht naar voren, borst ietsje vooruit, schouders ontspannen laten hangen en armen ontspannen laten mee zwaaien. De leerling kijkt zelfverzekerd naar de ander, stapt gecentreerd weg, blijft de ander aankijken en zodra de ander uit het gezichtsveld is, lopen ze weg. Mocht blijken dat het ongewenste gedrag niet stopt, dan is de derde reactie:

Praat

De leerling gaat dan naar een volwassene toe en vraagt om hulp voor het oplossen van het probleem. Degene die ongewenst gedrag vertoont kent deze drie stappen stop-loop-praat ook en heeft dus twee keuzemomenten om ervoor te kiezen zelf te stoppen, gaat de leerling door totdat de andere leerling naar de leerkracht stapt en praat, dan is dit grensoverschrijdend gedrag.

De volgende manier van reageren dan toegepast: :

- Stap 1: Bekrachtig de leerling voor het melden van het gedrag ('Ik ben blij dat je het mij verteld hebt'.)
- Stap 2: Vraag naar wie, waar en wanneer.
- Stap 3: Zorg voor de veiligheid van de leerling.
- a) Gaat het pesten nog steeds door?
 - b) Loopt de leerling die dit meldt risico?
 - c) Is hij of zij bang voor wraak?
 - d) Wat heeft de leerling nodig om zich veilig te voelen?
 - e) Hoe ernstig is de situatie?
- Stap 4: Vraag aan de leerling: 'Heb je tegen de ander 'stop' gezegd?' (Zo ja, geef de leerling een compliment voor het op de juiste wijze reageren.)
- Stap 5: Vraag de leerling: 'Ben je weggelopen uit de situatie?' (Zo ja, geef de leerling een compliment voor het op de juiste wijze reageren.) Wanneer de melder de stop en/ of looproutine niet gedaan blijkt te hebben wordt extra geoefend met de leerling.

Opmerking:

De volwassene gaat op schoolbrede correctie de interactie aan.
Zie hiervoor Correcties

Algemeen

We geven reminders aan leerlingen om incidenten te voorkomen: Het is van belang dat leerlingen die nog moeite hebben met de stop-loop-praatroutine er tussendoor aan herinnerd worden welke reactie van hen verwacht wordt. Dit geldt voor zowel degene die ongewenst gedrag vertoont als degene die last heeft van ongewenst gedrag van de ander. Aan het begin van niet klas gebonden situaties (pauzes en dergelijke) herinnert de leerkracht deze leerlingen eraan hoe hij of zij moet reageren op pestgedrag of hoe hij of zij moet reageren op een stopsignaal. Aan het einde van deze vrije situatie praat de leerkracht weer kort met deze leerlingen om te bevragen hoe het ging en te bekrachtigen voor wat gelukt is.

Medeleerlingen hebben ook een verantwoordelijkheid als toeschouwer. Volgens dezelfde routine stop-loop-praat ondersteunt de toeschouwer de 'gepeste' leerling. Ook de toeschouwer kan de leerling steunen door ook 'stop' te roepen, vervolgens indien nodig met de 'gepeste leerling' mee uit de situatie te lopen en zelfs uiteindelijk mee naar de leerkracht te gaan om te praten. De toeschouwer, de omstander, heeft een steunende rol, die in dit proces erg belangrijk is.

De woorden 'pester' en 'gepeste' zetten we hier tussen haakjes. Wij benoemen dit gedrag en degene die het uitvoert niet als zodanig. Wij hanteren het motto: 'Alles wat je aandacht geeft, groeit'. Dus als wij als leraren veelvuldig het woord pesten noemen schenken we aandacht aan wat we juist niet willen zien.

SWPBS schenkt aandacht aan gedrag wat we juist wel willen zien, positief gedrag wordt daarom beloond:

een goede stop-loop-praat routine, je medeleerling ondersteunen als toeschouwer, op tijd stoppen met ongewenst gedrag is op onze school een compliment waard! In de pestpreventielessen wordt niet gesproken over pesten, maar over niet respectvol of ongewenst gedrag.

6.4 Actief toezicht houden

Actief toezicht houden is binnen PBS een belangrijk item. Toezichthouders spelen een belangrijke rol in de effectiviteit van het onderdeel pestpreventie binnen PBS. Als wij actief toezien op het toepassen van geleerde waarden, gedragsverwachtingen en routines door leerlingen wordt het geleerde beter geautomatiseerd in het dagelijks gedrag van de leerlingen.

- Alle teamleden hanteren hierbij de volgende procedures: 'Actief toezicht houden' is een term die wordt gebruikt voor een bepaalde, uit verschillende onderdelen bestaande, methode van positieve bekrachtiging en gedragsbeheersing.

De volgende onderdelen moeten de leerkrachten en stagiaires doen om actief toezicht te kunnen houden:

Bewegen

Waarom is rondlopen belangrijk?

- a. De leerkrachten zijn beter zichtbaar en zien meer van de leerlingen in de ruimte of op het schoolplein.
- b. De leerkrachten bevinden zich dichterbij meer leerlingen.
- c. Er ontstaat meer gelegenheid voor contacten tussen leerkracht en leerlingen.
- d. Er ontstaat meer gelegenheid voor positieve bekrachtiging van goed gedrag.
- e. Vermoedelijk worden intimidatie, pesten en ander ongewenst gedrag eerder waargenomen.

Rondkijken

Naast het rondlopen is het ook belangrijk dat de professional goed observeert op in de ruimten en op het schoolplein. Door op een pedagogische, verantwoorde wijze, de kinderen echt te zien en horen, zullen ze eerder preventief kunnen optreden waardoor ieders veiligheid gewaarborgd wordt.

Wanneer door leerkrachten gesignaleerd wordt dat leerlingen zich niet aan de schoolafspraken houden wordt hier direct en consequent op gereageerd volgens de reactieprocedure pestpreventie. Zoveel mogelijk wordt geprobeerd hiermee incidenten te voorkomen.

Positief contact

Positieve contacten bieden de gelegenheid om leerlingen op vriendelijke wijze duidelijk te maken welk gedrag gewenst is en welk gedrag ongewenst is. Door bewust positieve contacten aan te gaan met leerlingen die een zeker risico lopen om probleemgedrag te vertonen, kunnen de leerkrachten hen wijzen op gewenst gedrag, nog voordat ze ongewenst gedrag kunnen gaan vertonen.

Positieve bekrachtiging

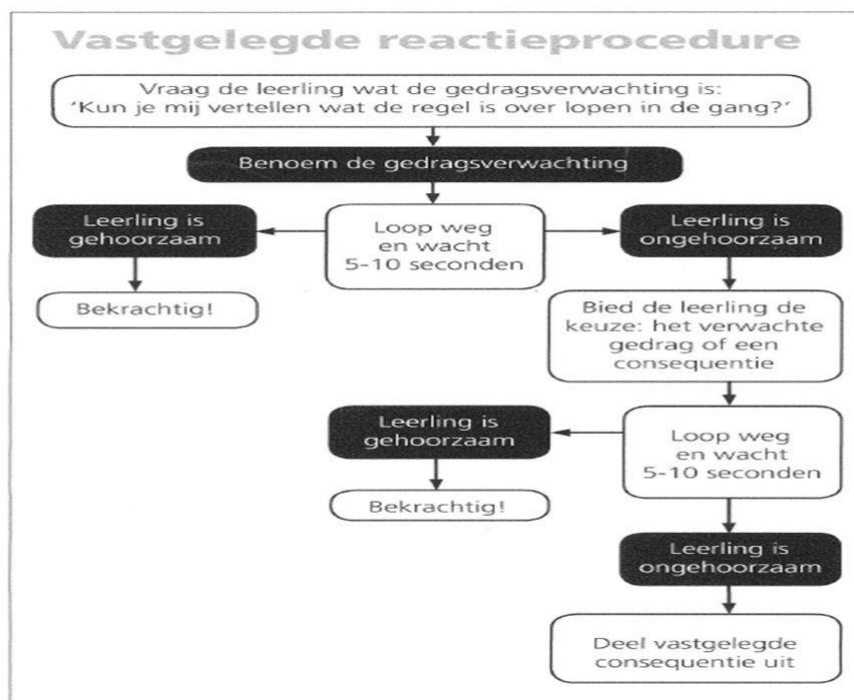
Hiermee wordt bedoeld dat specifiek het positieve gedrag benoemd wordt dat beloond wordt. Dat belonen doen we mondeling (compliment geven), door het geven van een schouderklopje of door het geven van een PBS-kraaltje. Door de pogingen van leerlingen bij het juist gebruiken van 'stop-loop-praat' te signaleren kunnen we ervoor zorgen dat gewenst gedrag en het inzetten van 'stop-loop-praat' een vaste gewoonte wordt. Daarnaast is het bekrachtigen van gedrag passend bij de basiswaarden en gedragsverwachtingen van onze school, zoals hierboven beschreven, een essentieel onderdeel van PBS ter voorkoming van pestgedrag. Met name leerlingen die bekend zijn met ongewenst (pest)gedrag, zijn minder geneigd een nieuwe manier van reageren uit te proberen. Vooral deze leerlingen zullen beloond moeten worden voor elke poging in de goede richting.

Op team gericht, op basis van feiten besluiten nemen en optreden

Door goede onderlinge communicatie blijven leerkrachten dezelfde regels en correcties hanteren. Regelmatig wordt dit besproken op een teamvergadering.

6.5 Correcties

De correcties dienen passend bij het gedrag gegeven te worden. Hierbij gaan we uit van het gewenste positieve gedrag. Het is belangrijk om consequent te blijven en direct de consequenties laten merken.

Figuur 7: vastgestelde reactieprocedure

Aanpak 'pester' :

1. We nemen de leerling zoveel mogelijk apart.
2. We vertellen de leerling kalm, zakelijk en op neutrale wijze wat we gezien hebben. We gaan niet in discussie. We vertellen wat het probleemgedrag was en we vertellen duidelijk wat het gewenste gedrag had moeten zijn.
3. De leerling moet vertellen wat het gewenste gedrag in die situatie had moeten zijn. Kan of wil hij of zij dat niet, dan vertelt de leerkracht het nog een keer.
4. We geven de leerling de keus over hoe het probleemgedrag gecorrigeerd kan worden en we vertellen welk gevolgen iedere keuze heeft.
5. Het gevolg van de keuze zullen we direct of zo snel mogelijk laten volgen. Na de correctie om ongewenst gedrag aan te pakken, zullen we de leerlingen complimenteren als ze het juiste gedrag laten zien!

Wanneer een kind het gedrag niet aanpast, wordt een consequentie uitgevoerd. Deze is effectief en heeft de volgende kenmerken:

- Ze zijn passend bij de leeftijd van het kind.
- Zijn mild en volgen direct op het ongewenste gedrag.
- Worden consequent toegepast door alle professionals en andere betrokkenen.
- Worden zo geformuleerd dat het kind precies weet wat er wordt verwacht.
- Bieden het kind oefenmogelijkheden in gewenst gedrag.

Als de consequentie is toegepast geldt de regel: over = over!

Registratie door het team

Wanneer een leerling niet kiest om zijn gedrag aan te passen naar het gewenste gedrag, dan wordt dit geregistreerd. Er staat een map met registratieformulieren (zie bijlage 3) op de kast van het directiekantoor. De intern begeleider/PBS werkgroep verwerkt maandelijks deze registratieformulieren in een data-systeem. Hierdoor wordt inzichtelijk waar de meeste incidenten plaats vinden, welke leerlingen er betrokken zijn en in hoeverre en in welke mate we hierin (direct) actie moeten ondernemen.

Analyse dataregistratie

De analyse van de dataregistratie bestaat altijd uit het beantwoorden van de volgende vragen:

1. Is de gedragsverwachting helder genoeg?
2. In hoeverre lukt het de leerlingen om te voldoen aan de verwachting? Zo niet wat ontbreekt?
3. Op welke manier ondersteunen de gedragslessen voldoende bij het actief ondersteunen van gewenst gedrag?
4. Hebben we voldoende bekrachtigd en beloond?
5. Is er iets extra's nodig om de kinderen het gewenste gedrag niet laten zien te motiveren? Wat zijn dan de mogelijkheden? Komt hier de conclusie uit dat op het groene interventiegebied al het mogelijke is ingezet, dan wordt een gele interventie overwogen. Hierbij worden ouders altijd actief betrokken.

6.6 Fase rood (externaliserend gedrag)

Interventies bij ernstig probleemgedrag binnen de locatie, op het schoolplein tijdens onderwijs, vso, tso en bso momenten

Wanneer een leerling ervoor kiest om zich te verzetten tegen het optreden van bovengenoemden, geen respect toont en doorgaat met zijn of haar ongewenste gedrag dan volgt er een interventie. Dit houdt in dat de volwassene zo snel mogelijk na het incident, het **'registratieformulier voor gedragsincidenten'** invult en in de map stopt..De leerkrachten moeten probleemgedrag snel, efficiënt en doelmatig kunnen stoppen. De leerkrachten moeten gedrag corrigeren en direct weer toezicht kunnen houden. Duurt het langer of is er meer nodig, dan wordt er een collega bijgehaald. Deze neemt de leerling over, zodat de pleinwacht weer verder kan richting de andere kinderen op het plein. Dit stukje gaat alleen over het buiten spelen, dit gedrag kan ook binnen (en ook gymzaal) de locatie plaatsvinden. Dit stukje moet hierop worden aangepast.

6.6 Schoolbrede interactie correctie

De volgende specifieke manier van reageren wordt schoolbreed ingezet:

De volgende manier van reageren dan toegepast: :

- Stap 1:** Bekrachtig de leerling voor het melden van het pestgedrag ('Ik ben blij dat je het mij verteld hebt'.)
- Stap 2:** Vraag naar wie, waar en wanneer.
- Stap 3:** Zorg voor de veiligheid van de leerling.
- a) Gaat het pesten nog steeds door?
 - b) Loopt de leerling die dit meldt risico?
 - c) Is hij of zij bang voor wraak?
 - d) Wat heeft de leerling nodig om zich veilig te voelen?
 - e) Hoe ernstig is de situatie?
- Stap 4:** Vraag aan de leerling: 'Heb je tegen de pester 'stop' gezegd?' (Zo ja, geef de leerling een compliment voor het op de juiste wijze reageren.)
- Stap 5:** Vraag de leerling: 'Ben je weggelopen van het pestgedrag?' (Zo ja, geef de leerling een compliment voor het op de juiste wijze reageren.) Wanneer de melder de stop en/ of looproutine niet gedaan blijkt te hebben wordt extra geoefend met de leerling.

De volwassene gaat onderstaande interactie aan met degene die ongewenst (pest)gedrag heeft vertoond tegen een andere leerling:

1. Geef de leerling eerst een positieve reactie voor het willen bespreken van het pestgedrag (bijvoorbeeld: 'Bedankt dat je er met mij over wilt praten'.)
2. Vraag: 'Heeft tegen jou gezegd dat je moest stoppen?'
 - Zo ja: 'Hoe heb je daarop gereageerd?'
 - Zo nee: Met degene die gepest werd wordt de drie-stappenreactie in deze situatie nog eens geoefend.
3. Vraag: 'Liep weg?'
 - Zo ja: 'Hoe heb je daarop gereageerd?'
 - Zo nee: Met degene die gepest werd wordt de drie-stappenreactie in deze situatie nog eens geoefend.
4. Vervolgens wordt de driestappenreactie extra geoefend. Hoe vaak dit geoefend moet worden, hangt af van de ernst en de frequentie van het pestgedrag.

6.7 Aanpak in geval van pesten

Wanneer zich op school pesten voordoet, hanteren wij een eenduidige aanpak gericht op alle betrokken partijen zoals beschreven in het pestprotocol. Deze aanpak is voor alle leerlingen transparant, ook al blijkt dit voor de meeste leerlingen gedurende hun hele schoolloopbaan nooit nodig te zijn.

Belangrijk in de aanpak van het pesten vinden wij het dat er verbinding blijft bestaan tussen alle betrokkenen. Daartoe stellen wij ouders meteen op de hoogte bij een eerste incident. Wij registreren pesten, net als elk ander ongewenst gedrag, in onze incidentenregistratiesysteem. Wij willen vermijden dat leerlingen ingedeeld worden in groepen: pesters, meelopers of slachtoffers. Wij wijzen deze leerlingen niet af, alleen het ongewenst gedrag dat bij pesten hoort wijzen wij af. Onze pedagogische aanpak is een oplossingsgerichte aanpak waarbij het positief aandacht geven aan álle leerlingen centraal staat. Een basisbehoefte van alle leerlingen is de behoefte erbij te horen. Daarom wordt er binnen SWPBS op De Vlinderakker veel aandacht besteed aan de groepsvorming en het klasklimaat.

Komt pesten tóch voor, dan zijn er de volgende maatregelen:

1. Wanneer pestgedrag zich voordoet op het schoolplein of in een andere algemene ruimte van de school geeft de pleindienst of toezichthouder dit door aan de groepsleerkracht van de betreffende leerling(en) en noteert dit incident in Parnassys. Ook nemen de leerkrachten vroegtijdig contact op met ouders op bij incidenten;
2. De leerkracht herhaalt de gedragslessen van de stop-loop-praatreactie met de leerlingen;
3. De leerkracht geeft de leerlingen reminders voor iedere vrije situatie de week volgend op het incident;
4. Voor de leerling(en) die herhaaldelijk blijven opvallen in de incidentenregistratie, wordt een gedragsfunctieanalyse gemaakt. Vervolgens wordt een plan van aanpak bepaald gericht op het veranderen van de functie van het gedrag en het versterken van de sociale vaardigheden (een gele of rode interventie binnen de piramide van PBS).
5. Wanneer er sprake is van pesten binnen een groep en de groene basis van de reactieketen biedt onvoldoende uitkomst, dan kan gekozen worden voor een Steungroepaanpak. Bij deze oplossingsgerichte Steungroepaanpak worden ook medeleerlingen ingezet om de fysieke en psychische veiligheid van de gepeste leerling te ondersteunen. Pesten wordt door de Steungroepaanpak op een, voor alle betrokkenen, veilige manier opgelost. Tevens leert deze aanpak de leerlingen om op een andere manier om te gaan met conflicten. Uitgangspunt hierbij is dat het versterken van de gehele groep op sociaal gebied beter helpt dan straffen.

6. Een herstelgesprek: Bij een (ernstig) pestincident kan een herstelgesprek nodig zijn. Kern van het herstellen is het feit dat pesten iets beschadigt, relationeel en/of materieel. Het biedt de 'pester' de kans de schade te herstellen. En er worden sluitende afspraken gemaakt om pesten voor de toekomst te voorkomen. Een herstelgesprek kan ook plaatsvinden nadat er een consequentie is uitgedeeld. De consequenties die we hanteren bij ongewenst gedrag staan beschreven in bijlage 3.

Het monitoren van de sociale veiligheid van onze leerlingen

De sociale veiligheid van onze leerlingen volgen wij door jaarlijks een vragenlijst in te vullen in het najaar en in april. Wij gebruiken hiervoor "ZIEN" dat gekoppeld is aan ons leerlingvolgsysteem "Parnassys". Vanaf groep 5 wordt deze lijst ook ingevuld door de leerlingen zelf. Van de scores wordt een analyse gemaakt door de leerkracht samen met de intern begeleider op groepsniveau en op individueel leerling niveau. De intern begeleider maakt van alle groepsoverzichten ook een schoolbrede analyse twee maal per schooljaar.

Gedrag van de leerlingen wordt ook gemonitord door het bijhouden van de gedragsincidenten in Parnassys?. Van deze registratie wordt het PBS school team op de hoogte gebracht. De casus wordt besproken op de maandelijkse PBS-team bijeenkomst en in het zorgteam met jeugdverpleegkundige, intern begeleider en JOOB (Jeugd Ouder Opvoed Begeleider) en er wordt direct een actieplan van gemaakt.

De samenwerking met ouders

Een goede samenwerking met ouders is een essentieel onderdeel van SWPBS en pestpreventie. Alle ouders van de leerlingen van De Vlinderakker zijn geïnformeerd over de pestpreventie aanpak. Dit is gebeurd via een algemene ouderavond, via de nieuwsbrief PBS en dit plan is te vinden op de website. Daarbij krijgen zij ook advies over hoe om te gaan met pesten en op welke manier zij hun kind het beste kunnen benaderen.

Ouders hebben een belangrijke rol in het signaleren van pestgedrag. Wanneer zij signalen zien van pestgedrag bij hun kind (als slachtoffer dan wel dader) kunnen zij dit altijd melden bij de leerkracht van hun kind, bij de intern begeleider of directeur. Wanneer een interventie op het gebied van pestpreventie nodig is zullen ouders hier altijd van op de hoogte worden gesteld. In een gesprek wordt aangegeven welke interventie ingezet wordt en worden afspraken gemaakt over de manier waarop de ouders hun kind het beste kunnen begeleiden en reageren.

De vertrouwenspersonen

Wanneer ouders zorg hebben rondom hun kind kunnen zij vanzelfsprekend altijd terecht bij de groepsleerkracht. Mochten ouders in vertrouwen een gesprek willen over hun kind kunnen zij terecht bij de vertrouwenspersonen van onze school Inge Keizer en Sjané Hesselmans. Ook leerlingen kunnen altijd bij deze persoon terecht. Voor de professionals is er de mogelijkheid een externe vertrouwenspersoon in te schakelen.

De coördinatie van PBS en pestpreventie

Het gehele systeem van SWPBS wordt op een school begeleid en gecoördineerd door het PBS-team van onze school. De coördinator van deze werkgroep Inge Keizers is, naast het coördineren van het gehele PBS-proces, verantwoordelijk voor het coördineren van het anti-pestbeleid van onze school zoals beschreven in dit beleidsplan. De directie van de school Lonneke Huls en de Intern begeleider Sjané Hesselmans zijn verantwoordelijk voor de belangenbehartiging in het kader van pesten

Hoofdstuk 7: Tot slot

Het blijft van groot belang dat wij als team van Samenwijsaccommodatie De Vlinderakker, samen met de ouders en de leerlingen, blijven werken aan het optimaliseren van ons schoolbrede klimaat. Binnen de gouden driehoek ouders-leerling-school dienen we allen eenzelfde doel: dat álle leerlingen zich veilig voelen op school en zich optimaal kunnen ontwikkelen, zowel thuis als op school, tot sociaal competente persoonlijkheden

Figuur 8: De gouden driehoek

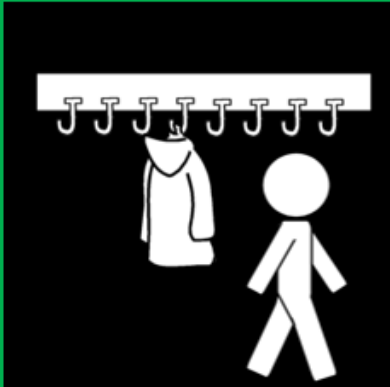
Bijlage 1

Jaaroverzicht

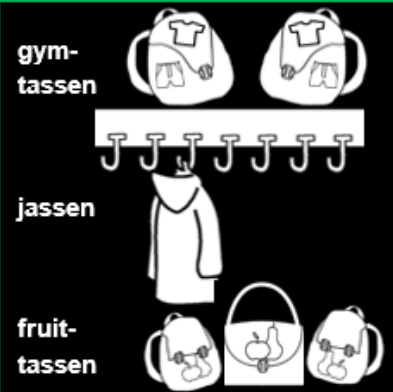
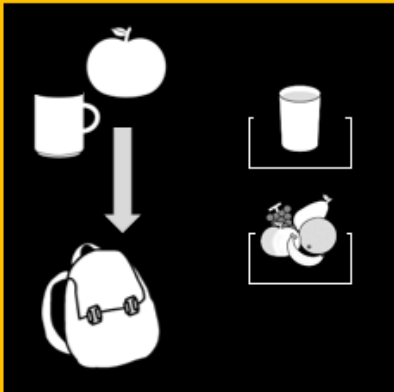
[illegible]

Bijlage 2:

Toepassen van de PBS regels: Leerplein

 <u>Veiligheid</u> Ik loop rustig en houd het leerplein	 <u>Respect</u> Ik ben beleefd en aardig tegen anderen en accepteer een ander zoals hij/zij is.
 <u>Samenwerken</u> Als ik samenwerk houd ik rekening met de omgeving en gebruik ik daarbij mijn fluisterstem.	 <u>Verantwoordelijkheid</u> Ik heb mijn spullen bij me, maak mijn opdrachten en vraag tijdig om hulp.

Toepassen van de PBS regels: Kapstokken

 <u>Veiligheid</u> Ik loop rustig en houd de kapstokken netjes.	 <u>Respect</u> Wanneer het druk is, wacht ik op mijn beurt.
 <u>Samenwerken</u> Ik help een ander wanneer dat nodig is.	 <u>Verantwoordelijkheid</u> Ik heb mijn spullen bij me en leg ze op de afgesproken plaats.

Toepassen van de PBS regels: Schoolplein

 <u>Veiligheid</u> Ik gebruik de materialen en toestellen zoals het hoort.	 <u>Respect</u> Ik ben beleefd en aardig naar een ander.
 <u>Samenwerken</u> Ik denk aan een ander en speel een spel sportief.	 <u>Verantwoordelijkheid</u> Ik houd mijn handen en voeten bij mijzelf.

Toepassen van de regels: Toiletten

 <u>Veiligheid</u> Ik was mijn handen na het plassen of poepen.	 <u>Respect</u> Ik laat anderen op het toilet met rust.
 <u>Samenwerken</u> Ik laat het toilet netjes achter voor een ander en meld het als iets op is.	 <u>Verantwoordelijkheid</u> Ik blijf in de klas tijdens instructie of kring en ga meteen naar de klas na een poep of plas.

Fase 4: In deze fase wordt de directie ingeschakeld.

- Bij aanhoudend pestgedrag kan er voor gekozen worden om een leerling tijdelijk in een andere groep te plaatsen, binnen de school.
- Bij aanhoudend pestgedrag wordt deskundige hulp ingeschakeld zoals een psycholoog van het ABC, de schoolarts van de GGD of schoolmaatschappelijk werk.

Fase 5: In deze fase wordt de algemeen directeur ingeschakeld.

- In extreme gevallen kan een leerling geschorst of verwijderd worden (zie hiervoor de regeling "Schorsing en verwijdering").
- De leerplichtambtenaar wordt op de hoogte gesteld.

Bijlage 3:

Registratie door het team